

HALLITUKSEN ILTAKOULU 16.11.2011: AMMATTIKORKEAKOULUJEN TALOUDELLISEN JA HALLINNOLLISEN ASEMAN UUDISTAMINEN

AMMATTIKORKEAKOULU-UUDISTUKSEN TAUSTA JA TARVE

Hallitusohjelman mukaan ammattikorkeakoulujen rahoitusta ja hallintoa koskeva lainsäädäntö uudistetaan. Vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirretään kokonaan valtiolle ja ammattikorkeakouluista tehdään itsenäisiä oikeushenkilöitä. Ammattikorkeakoulujen toimiluvat uudistetaan korostaen toiminnan laatua ja vaikuttavuutta.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen taustalla on vuonna 2010 valmistunut opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoulujen ohjauksen ja rahoituksen uudistamista koskeva selvitystyö. Selvityksen perusteella ammattikorkeakoulujen taloudellinen ja hallinnollinen autonomia nähdään välttämättömyytenä. Ensisijaiseksi oikeushenkilömuodoksi selvityshenkilöt esittivät osakeyhtiömallia. He toivat esille myös ammattikorkeakouluverkon hajanaisuuden ja sirpaloituneisuuden sekä koulutuksen liikatarjonnan. Ammattikorkeakoulujen rahoitusvastuuta esitettiin siirrettäväksi kokonaan kunnilta valtiolle. Selvityksen perusteella uudistuksen tulee tukea ammattikorkeakoulujen perustehtäviä; työelämälähtöistä koulutusta ja aluekehitystä palvelevaa soveltavaa tutkimusta. Uudistuksen myötä ammattikorkeakoulujärjestelmä on entistä laadukkaampi, vaikuttavampi ja kansainvälisempi.

Ammattikorkeakoululaitos on kasvanut merkittäväksi osaksi suomalaista koulutus- ja innovaatiojärjestelmää. Ammattikorkeakoulujen toiminnan ohjauksen, hallinnon, johtamisen ja rahoituksen kehittämiseen kohdistuu runsaasti kehittämistarpeita. Ammattikorkeakoulujen edellytyksiä vastata tulevaisuuden haasteisiin alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti on tarpeen vahvistaa. Toiminnan laatua, vaikuttavuutta ja kilpailukykyä tulee parantaa sekä vahvistaa ammattikorkeakoulujen edellytyksiä vastata nykyistä itsenäisemmin ja joustavammin työelämän, alueiden ja yhteiskunnan muuttuviin kehittämistarpeisiin.

Myös kansainvälisissä ja kansallisissa korkeakoululaitoksemme ja innovaatiojärjestelmämme arvioinneissa on korostettu tarvetta parantaa koulutuksen sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä vahvistaa molempien korkeakoululaitoksen sektoreiden roolia innovaatiojärjestelmässä. Tämä edellyttää tutkimus-, koulutus- ja innovaatiotoiminnan näkökulmasta riittävän vahvoja korkeakouluyhteisöjä, jotka pystyvät tarjoamaan opiskelijoille yksiköstä ja koulutuspaikkakunnasta riippumatta tasavertaiset opiskelumahdollisuudet ja opiskelijapalvelut. Tavoitteen saavuttaminen vaatii riittävien taloudellisten voimavarojen lisäksi ammattikorkeakoulujen vahvempaa strategista osaamista, profiloitumista, painoalavalintoja, johtajuutta sekä priorisointi- ja päätöksentekokykyä.

Hallituksen sivistyspoliittinen ministeriryhmä on 29.9.2011 linjannut ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnan vähentämistä vuodesta 2013 alkaen hallitusohjelmaan ja vuosien 2012-2015 valtiontalouden kehyspäätökseen sisältyviin menosäästöihin pohjautuen. Ammattikorkeakoulu-uudistus ei ole osa kunta- ja palvelurakennemuutosta. Näin ollen ammattikorkeakoulu-uudistuksessa ei sovelleta kunta- ja palvelurakennemuutuksesta annettua lainsäädäntöä siihen liittyvine velvoitteineen.

Ammattikorkeakoulu-uudistusta valmistellaan yhteistyössä ammattikorkeakoulujen johdon ja muiden ammattikorkeakoulu yhteisöön kuuluvien tahojen eli henkilöstön ja opiskelijoiden sekä muiden yhteistyötahojen kanssa.

HALLITUKSEN LINJAUKSET AMMATTIKORKEAKOULULAITOKSEN UUDISTAMISEKSI

Hallitus on iltakoulussaan 16.11.2011 päättänyt ammattikorkeakoulujen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistamisen periaatteista. Uudistuksen taloudellisista edellytyksistä päätetään erikseen hallituksen talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa.

1. AMMATTIKORKEAKOULUT OSAKEYHTIÖIKSI

Ammattikorkeakoululaissa säädetään puitteet ammattikorkeakoulujen toiminnalle. Uusi ammattikorkeakoululaki luo kannusteet ja edellytykset järjestää ammattikorkeakoulujen toiminta nykyistä laadukkaammin, tehokkaammin ja vaikuttavammin. Ammattikorkeakoululaki uudistetaan niin, että uuden ammattikorkeakoululain mukainen toiminta voi alkaa 1.1.2014.

- Ammattikorkeakoulut ovat jatkossa osakeyhtiöitä ja siten itsenäisiä oikeushenkilöitä.
- Nykyiset ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät ovat lähtökohtaisesti uuden lain mukaisten osakeyhtiöiden osakkaita. Osakeyhtiöihin voi tulla myös muita osakkaita.
- Valtioneuvosto päättää uusien ammattikorkeakoulujen toimiluvista. Toimilupapäätöksen muoto on valtioneuvoston asetus, jossa luetellaan ammattikorkeakoulut ja niiden koulutusvastuut.

2. VALTION OHJAUS NYKYISTÄ STRATEGISEMMAKSI

Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksella sekä toiminnan järjestelmällisellä seurannalla ja arvioinnilla varmistetaan ammattikorkeakoululaitoksen laadun, vaikuttavuuden, kansainvälistymisen ja tehokkuuden vahvistuminen.

- Valtioneuvoston asetuksella säädetään siitä, mitä tutkintoja ja tutkintonimikkeitä kukin ammattikorkeakoulu voi eri koulutus alalla antaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutusohjelmapäätöksistä luovutaan koulutuksen työelämävastaavuuden ja reagointiherkkyyden vahvistamiseksi.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulujen välistä nykyistä sopimus- ja palautemenettelyä jatketaan. Ministeriön ja ammattikorkeakoulun välisen sopimuksen sisältöä uudistetaan aiempaa strategisemmaksi. Menettelyssä sovitaan yhteisistä korkeakoulupoliittisista tavoitteista, kunkin korkeakoulun strategisista, määrällisistä ja laadullisista tavoitteista sekä voimavaroista.
- Ministeriön ohjausprosessissa otetaan huomioon erityisesti toimialan tavoitteiden pitkäjänteisyys.

3. RAHOITUS SIIRTYY KOKONAAN VALTIOLLE JA PERUSRAHOITUKSEN PITKÄJÄNTEISYYS TURVATAAN

Vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirretään kokonaan valtiolle. Ammattikorkeakoulujen uusi rahoitusmalli valmistellaan siten, että se voidaan ottaa käyttöön kohdennettaessa valtion rahoitusta vuodelle 2014.

- Oikeushenkilöaseman muutoksesta ammattikorkeakouluille ja ammattikorkeakoulujen nykyisille ylläpitäjille aiheutuva uusi verotuksellinen asema ja verotusta vastaavat taloudelliset seuraamukset otetaan huomioon ammattikorkeakoulujen rahoituksessa.
- Uudistus toteutetaan kuntien ja valtion välisessä rahoitussuhteessa kustannusneutraalisti.
- Ammattikorkeakouluille osoitetaan vuosittain valtion talousarvion kautta rahoitusta ammattikorkeakoululaissa annettujen tehtävien suorittamista varten. Uudessa ammattikorkeakoululainsäädännössä määritellään ammattikorkeakoulujen valtion rahoituksen perusteet.
- Valtion rahoituksen taso vuoden 2014 alussa määräytyy kokonaisuudesta, joka ammattikorkeakouluille muodostuisi valtionosuusjärjestelmässä ottaen huomioon vuoteen 2015 ulottuvassa kehyspäätöksessä tehdyt vähennykset, nykyinen hanke- ja tuloksellisuusrahoitusosuus sekä toimintamuodon muutoksesta ja uudistuksesta aiheutuvat arvonlisä- ja varainsiirtoverokompensatiot.
- Ammattikorkeakoululaissa turvataan ammattikorkeakoulujen toiminnan rahoitus vuosittain vähintään kustannustason muutosta vastaavalla tavalla.
- Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallia uudistetaan siten, että se tukee valtakunnallisia korkeakoulupoliittisia ja alueellisia tavoitteita sekä ammattikorkeakoulusektorin ja yksittäisten ammattikorkeakoulujen toiminnan laadun, vaikuttavuuden, kansainvälistymisen ja tehokkuuden vahvistamista.

4. AMMATTIKORKEAKOULUJEN JOHTAMISTA JA HALLINTOA UUDISTETAAN

Ammattikorkeakoulujen sisäiset hallinto- ja johtamisjärjestelmät uudistetaan niin, että strateginen päätöksenteko ja ammattikorkeakoulun kyky vastata oman toimialansa ja alueensa työelämän tarpeisiin vahvistuu ja hallitusohjelmassa hallinnon tehostamiselle asetetut tavoitteet toteutuvat.

- Uusien ammattikorkeakoulujen hallinto järjestetään osakeyhtiölain ja ammattikorkeakoululain säännösten mukaisesti.
- Uuden ammattikorkeakoululain mukaan ammattikorkeakoulun hallituksessa on korkeakoulun tärkeimpien koulutusalojen työ- ja elinkeinoelämän edustajia, tiivis kytkenä toimialueeseen sekä vähintään yksi henkilöstön ja vähintään yksi opiskelijoiden edustaja.
- Ammattikorkeakouuosakeyhtiöiden yhtiöjärjestykset ja osakassopimukset laaditaan ottaen huomioon uuden ammattikorkeakoululain vaatimukset. Yhtiöjärjestyksissä ja osakassopimuksissa ei voi olla sitoumuksia tai velvoitteita, jotka estävät ammattikorkeakouluja tekemästä tarpeellisia strategisia ja rakenteellisia muutoksia.
- Ammattikorkeakouuosakeyhtiöt perustetaan voittoa tavoittelemattomina osakeyhtiöinä. Ne eivät jaa osinkoa osakkailleen. Mahdollinen voitto käytetään ammattikorkeakoulun toiminnan tukemiseen ja kehittämiseen.

5. UUSIEN OSAKEYHTIÖIDEN MUODOSTAMINEN

- Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjeistaa helmikuussa 2012 ammattikorkeakouluja uusien osakeyhtiöiden muodostamisesta.
- Ammattikorkeakoulujen nykyiset omistajat kartoittavat uusille ammattikorkeakouluille siirtyvän omaisuuden. Ammattikorkeakoulujen ja niiden ylläpitäjien tulee käydä läpi olemassa olevien osakeyhtiöiden vastuut, sitoumukset ja velvoitteet, jotta niiden toiminta vastaa jatkossa uutta ammattikorkeakoululakia.
- Nykyiset ammattikorkeakoulut ja niiden ylläpitäjät tekevät alustavan suunnitelman yhtiöiden muodostamisesta ministeriölle viimeistään elokuussa 2012. Osakeyhtiöitä muodostavat tahot toimittavat vuoden 2012 loppuun mennessä ministeriölle luonnokset

perustamissopimuksista, yhtiöjärjestyksistä ja osakassopimuksista. Asiakirjoista tulee riittävällä tarkkuudella ilmetä tulevien ammattikorkeakoulujen menestyksekkään ja pitkäjänteisen toiminnan taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset kuten yhtiön vakavaraisuus ja maksuvalmius.

- Rakenteellisesti uudistuneiden ammattikorkeakoulujen toimintaedellytyksiä vahvistetaan finanssisijoituksin ammattikorkeakoulujen ja alueiden elinvoimaisuuden, kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.